

GOSPODARSKI LIST

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja vsaki mesec enkrat na celi pólí; udje c. kr. kmetijskega društva ga dobivajo brezplačno; za vse druge pa stane na leto 1 gld. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku. Rokopisi se ne vračajo.

Št. 8.

V Gorici 31. avgusta 1894.

Leto XIII.

Zakon z dné 26. junija 1894. l.

o pogodovanju vinskih nasadov gledé zemljarine.

S pritrdilom obéh zbornic državnega zbora ukazujem takó :

§. 1. Ako se v okolišu kake krajne občine, za katerega se je izdala prepoved na podstavi §. 1. in 4 v zakonu z dné 3. aprila 1875. l. (Drž. zak. št. 61.), zemljišča ali deli zemljišč s površino najmanj ene četrti hektarja, kateri niso bili prej zasajeni s trtami, odmenijo vinarstvu in zasadé z domačimi trtami, uživajo šestletno zemljarsko prostost, tekočo od leta, katero pride prvo po končanem nasadu, desetletno prostost pak, ako se vsaj na polovico zasadé z ameríkanskimi trtami. Ako se pak trte v tem času odstranijo, nastopi s pričetkom leta, katerega so bile odstranjene, zemljarska dolžnost vnóvič.

§. 2. Da se pridobi davčna prostost, naj se v tistem letu, ko se je zasadba končala, najdalje do konca meseca decembra pri davčnem uradu ali pa pri mérskem uradniku podá naznanílo, da se je zemljišče odmenilo vinarstvu.

Prekoračba tega roku provzroči, da začne davčna prostost za ostalo trajno dobo še le z letom, katero pride prvo potem, ko se je naznanilo dalo.

§. 3. Opustitev vinarstva gledé onih zemljišč, za katera se je zahtevala šestletna, oziroma desetletna davčna prostost, naj se prav tako pri davčnem uradu ali mérskem uradniku naznani do konca tistega leta, katerega se je vinarstvo na tem zemljišču opustilo.

Ako se naznanilo ne dá v tem času, predpiše naj se zemljarina za vsa leta, v katerih je bilo zemljišče davka prosto.

V tem zakonu zahtevana naznanila se morejo dajati po vsakem zemljiškem posestniku osebno ali pa za enega ali več posestnikov po zastopniku, katerega je preskrbeti s kolka prostim pooblastilom, ali pa po občinskem predstojniku, kateri se šteje za pooblaščenca posestnikov.

§. 4. Po preteku davčne prostosti naj se vinarstvu odmenjena zemljišča obdačijo po onem dobrotnem razredu vinarstva v cenilnem okrožju, ki vstreza resničnemu razmerju. V določilo dobrotnega razreda naj se uporablja v točki II. ukaza finančnega ministerstva z dné 20. decembra 1885. l. (Drž. zak. št. 4 iz l. 1886.) gledé premembe obdelovanja določeno postopanje s tem razločkom, da o uvrstitvi zemljišča v dotični dobrotni razred odločuje deželno finančno oblastvo in da je proti njegovemu odločilu dovoljen rekurz na finančno ministerstvo.

§. 5. Ako se v peščenih pokrajinah, katere spozná c. k. poljedelsko ministerstvo za sposobne za vinarstvo, nasadé vinski nasadi, uporabljajo se o njih določila tega zakona tudi tedaj, kadar manjka pogoj, povedan v §. 1., odstavku 1. za dovolilo davčne prostosti, vendar z omejitvijo, da naj se zemljarska prostost razteza samo na šest let.

§. 6. Izvršitev tega zakona se naroča Mojima ministroma za poljedelstvo in finance.

Ukaz ministerstev za finance, trgovino in poljedelstvo z dné 19. junija 1894. l.

o uvažanju gnojilnih soli (otrebinskih in odpalinskih soli iz fabrik in solovarnic in pa umetalnih gnojil iz solnih zmesi) za kmetijske gnojilne namene.

Porazumno z vdeleženi kraljevimi ogrskimi ministerstvi se določila v I. poglavju izvršilnega predpisa k ukazu z dné 13. avgusta 1892. l., govorečem o uvažanju gnojilnih soli (otrebinskih in od-

palinskih solí iz fabrik in solovarnic in umetalnih gnojil iz solnih zmesi) in pa dvojnate solí iz inozemstva (Drž. zak. št. 138., Ukazn. št. 41. iz leta 1892.) razširjajo takó-le:

V prvem odstavku zgoraj imenovanega izvršilnega predpisa navedene gnojilne solí more iz iste inozemske solovarnice ali fabriškega zavoda, ako obveljajo ostali pogoji, tudi več kmetovalcev naročati vkupe (ob enem) po načelniku kmetijske združbe, v čegar okolišu se nahajajo zemljišča, ki jih je gnojiti, ne gledé na to, ali so posamezni kmetovalci udje te združbe ali niso.

Dotični načelnik društva naj v ta namen množino gnojilnih solí, katero zahtevajo vsi kmetovalci, ki se združijo za skupno prejemanje gnojilnih solí, naroči pri tisti inozemski solovarnici ali tistem fabriškem zavodu, iz katerega naj se sol prejema, in sicer po posebni „naročilnici“, narejeni natančno po vzorcu v prilogi *A*. To naročilnico pak mora poprej takó, kakor je iz vzorca razvidno, potrditi tista v prilogi *B* oznamenjena kmetijska združba, v katere okolišu naj se uporablja ta gnojilna sol.

V stolpcu 10. spredaj imenovanega vzorca (priloga *A*) zahtevani svojeróčni podpis vsakega posameznega kmetovalca — na njega mesto je, ako bi dotičnik ne znal pisati, postaviti po dveh pričah potrjeno ročno znamenje — more se eventualno zahtevati, oziroma pristaviti še le kesneje, kadar se gnojilna sol izroča posameznim kmetovalcem, in to, takó, kakor je spodaj povedano.

Gledé izvršila takega skupnega naročila po dotični inozemski solovarnici ali dotičnem fabriškem zavodu, in pa gledé postopanja s takimi uvoznimi pošiljatkami po c. k. carinskih uradih veljajo v točki 2. do 7. poglavja I. zgoraj imenovanega izvršilnega predpisa podana določila, a s temi-le razlikami:

Kadar dotični vhodni carinski urad ob preskušnji listin, ki spremljajo vsako pošiljatev gnojilnih solí, najde, da je bil eden ali pa tudi več kmetovalcev, navedenih v skupni naročilnici, zastran zle rabe gnojilne solí že kriv spoznan težkega dohodarstvenega prestopka, tedaj naj imenovani urad v tisti skupni naročilnici prečrta dotično tekočo številko ter naj pri nji v stolpcu 11. z datumom, podpisom in pečatom pristavi opomnjo: „Ni vpravičen za prejemanje gnojilne solí“.

Po carinskem uradu društvenemu načelniku, ki je naročil dotično partijo gnojilne solí, izročeni drugopis „potrdilnice“ (točka 2., I.

spredaj navedenega izvršilnega predpisa), naj ta načelnik shrani dotle, dokler popolnoma ne porazdeli množine gnojilne soli, katero je prevzel.

Tudi pri skupnih naročilih naj carinski urad, kakor je to predpisano v spredaj stoječih določilih pri posameznih naročilih, obdrži drugi istopis potrdilnice, naročilnico pak naj kot „priznanilo“ odpošlje ob enem z odpravo dotične uvozne partije c. k. vodstvu priglednega okraja finančne straže ali oddelku finančne straže, ki je v naročilnici oznamenjen ter je namenišću najbliži.

Pri skupnih prejemih gnojilne soli stopi namreč namesto kraja uporabe tisti kraj kot „namenišče“, v katerem društveni načelnik, ki je sol naročil, ali pa njegov namestnik prevzame sol za porazdelitev med posamezne kmetovalce.

Da so take pošiljatve gnojilnih soli res došle na namenišče, to more poistiniti in dohodarstvenega urada zaporo s pošiljatve sneti ter gnojilno sol preizročiti tamkaj spredaj imenovanemu društvenemu načelniku ali njegovemu namestniku namesto pristojnega vodstva priglednega okraja finančne straže tudi najbliži oddelok finančne straže.

Ta in ono mora, ako bi bil v „skupni naročilnici“, doposlani mu po vhodnem carinskem uradu kot priznanilo, eden ali več tistih kmetovalcev, za katere je društveni načelnik naročil gnojilno sol, oznamenjen za takega, „ki ni vpravičen za prejemanje gnojilne soli“, naznaniti ob predaji gnojilne soli to temu načelniku ter ga opozoriti, da dotičnim kmetovalcem ne sme izročati nobene gnojilne soli.

Dotični društveni načelnik ali njegov namestnik naj množino gnojilne soli, ki se mu izroči za porazdelitev in katero naj dobro shrani, v najkrajši dobi med posamezne, v skupni naročilnici imenovane kmetovalce — izvzemši tiste, katere mu je zgoraj navedeni organ finančne straže naznanil, da „niso vpravičeni za prejemanje take gnojilne soli — razdeli po meri njih naročil natančno v delnih množinah, vpisanih v naročilnici. V ta namen naj si torej vsak društveni načelnik, ki izdá kako naročilnico za skupni prejem gnojilnih soli, napravi za svojo rabo prepis naročilnice, preden to odpošlje inozemski solovarnici ali inozemskemu fabriškemu zavodu.

Kadar se gnojilna sol izroča posameznim, za prejemanje vpravičenim kmetovalcem, opozoriti mora izrečno društveni načelnik ali njegov namestnik vsakega ne samó na dolžnost, da mora to sol rabiti samo in edino v svojem gospodarstvu, ampak tudi na posledke

dohodarstvenega kazenskega prava, ki nastanejo po vsaki zli rabi te soli.

Tisti kmetovalci, ki niso na naročilnico samo postavili svojega podpisa ali svojega ročnega znamenja, imajo dolžnost, da pri prejemu množine gnojilne soli, ki se izroči njim, dadé dotičnemu društvenemu načelniku ali njegovemu namestniku „izjavo“ po vzorcu, podanem v prilogi *C*; te izjave naj poslednji precej po dokončani razdelitvi gnojilne soli pošlje zgoraj navedenemu organu finančne straže.

Ako dotični društveni načelnik iz katerega koli razloga ne more izročene množine gnojilne soli popolnoma porazdeliti, naznani naj to pismeno dotičnemu organu finančne straže in ostanek gnojilne soli, katerega naj dobro shrani, more kakemu drugemu kmetovalcu razen tistemu, kateri je po naročilnici dotično delno množino naročil, oddati samó na podstavi posebnega pooblastila.

V ta namen naj tisti kmetovalec, ki hoče prevzeti ta prebitek gnojilne soli, zaprosi za dovolilo, da ga smé prevzeti, pismeno pri pristojnem finančnem deželnem oblastvu. Dotično prošnjo mora gledé na to, da prosilec potrebuje zahtevano množino gnojilne soli, potrditi tista v prilogi *B* navedena kmetijska združba, v katere okolišu naj se gnojilna sol uporablja, in razen tega naj v ti prošnji izjavi prosilec, da na stojališču svojega kmetovanja nima nikake trgovine s soljó, ter da se zavezuje, gnojilno sol, ki se mu izroči, rabiti samó in edino za gnojilne namene v svojem lastnem gospodarstvu ter ne je oddati nobeni drugi osebi (niti za denar niti brezplačno).

Po teh pogojih in ako bi prosilec ne bil že morda zastran zle rabe gnojilne soli spoznan kriv težkega dohodarstvenega prestopka, dodeljuje pristojno finančno deželno oblastvo dovolilo, katerega se prosi, ter daje to na znanje ne samó dotičnemu društvenemu načelniku, kateri gnojilno sol hrani, ampak tudi pristojnem oddelku finančne straže, in sicer prvemu s pooblastilom, da naj dotično množino gnojilne soli izroči prosilcu.

Ta določila zadobé moč in veljavo z dném, katerega se ta ukaz razglasi.

Društvene zadeve.

Iz seje glavnega odbora dne 16. julija 1894.

Na dnevnem redu je prošnja c. kr. okrajnega šolskega sveta sežanskega, da bi se odstopila klet, katero si je z državno podporo zgradilo štanjelsko vinarsko društvo v namen, da se na njej sezida šolsko poslopje.

Predseduje nj. prevzv. grof *France Coronini-Cronberg*, vlado zastopa c. kr. namestn. svetovalec gosp. vitez *Alozij Bosizia-Jungenegg*, dež. odbor pa g. dr. *France Verzeznassi*. Odbornikov je postavno število.

Predsednik naznani, da je c. kr. okr. šolski svet sežanski naprosil kmet. društvo, naj mu odstopi klet štanjelskega vinarskega društva, oziroma na njej vknjiženo glavnico 4500 gld., ker namerava šolski svet klet prezidati v šolsko poslopje.

V pojasnilo te prošnje pové predsednik, da je štanjelsko vinarsko društvo leta 1888 z državno podporo zgradilo uzorno društveno klet in da se je v dotičnem dokumentu zavezalo izplačati, ako bi društvo nehalo, prejeta podporo v znesku 4500 gld. kmetijskemu društvu, s katerim bi pa vis. kmetijsko ministerstvo razpolagalo po svoji volji.

Ker pa vinarsko društvo v Štanjelu še obstoji in ker nima kmetijsko društvo nobene pravice razpolagati ne s kletjo, ne z vknjiženo glavnico, sklene glavni odbor, naj se odgovori c. kr. okrajnemu šolskemu svetu sežanskemu, da kmetijsko društvo ne more o tem ničesa določiti in da stoji edino le v oblasti vis. c. kr. kmetijskega ministerstva, da šolskemu svetu ugodí ali ne; kajti glavnica je vknjižena v korist c. kr. erarju in kmetijsko društvo nima druge naloge, nego da se morda pri njem depozituje glavnica.

Predsednik sporoči, da je kmetijsko ministerstvo podelilo 300 gld. v namen, da se podpirajo vinarska društva.

Po predsedništvenem predlogu sklene glav. odbor, da se ta znesek podeli vinarskemu društvu v Dorubergu v namen, da bo moglo zamenjati sedanji svoj vinograd z drugim z boljšo zemljo in v boljši legi, potem za obdelovanje istega in pa za obrambo proti filokseri, da se društvo po tem načinu pripravi za svojo petindvajsetletnico.

Slednjič se sprejmeta kot nova uda gg. *Karol Feliks Favetti*, trgovec in vitez Dr. *Kamilo Egger* odvetnik v Gorici.

Sadjereja na Goriškem.

(Dalje).

Preskočimo črešnje, ker se z sadjem te vrste večinoma dobro preskrbljeni sadjerejski kraji naše dežele. Nekoliko več bi se morda lahko storilo za razširjenje dobrih višenj, katere imajo v kupčiji posebno vrednost. Zato opozarjamo tu na nekatere znamenite vrste:

1. *Montmorencyska višnja*. (Grosser Gobet ali Kurzstielige von Montmorency) je debela, živo rudeča, sladko-kisljata; dozori junija meseca.

Drvo je srednje krepko, rodovitno, vstrajno proti zmrzali.

2. *Debela, dolga Lothova črešnja*. (Doppelte Schattenmorelle) zrela koncem junija; izborna v žganju.

Drvo je zdravo, čvrste rašče in rodi skoro vsako leto.

3. *Ostheimska višnja*. (Ostheimer Weichsel) vzgaja se kot drevo, a še bolj kot grm.

Sad srednje debelosti, temno rudeč; dozori junija.

4. *Lepa Chatnayska višnja*. (Schöne von Chatenay) je zrela sredi julija.

Sad je debel, temno rudeč.

Drvo srednje močno, zelo rodovitno.

Poluvišnje:

5. *Werderjera zgodnja srčnica*. (W. Frühschwarze Herzkirsche); sad je debel, svitel, dozoreva uže koncem aprila ali začetkom maja.

6. *Rudeča majnica*. (Rothe Maikirsche ali Frühe englische, Royal hâtive). Namizen sad prve vrste; dobra za sušenje.

Sad temno rudeč; sladko kisljat. Dozoreva polagoma od maja do prvih dnij junija.

Drvo je precej veliko, zdravo, trpežno in v debelici prav rodovitno.

7. *Črna španjska rana črešnja*, srednje debela črno-rujava. Zori od maja do prvih dnij junija.

Drvo je krepko, zdravo in prav rodovitno.

8. *Kraljica Hortenzija*. (Monstreuse de Bavay); posebno dobra za sušenje.

Sad je debel, podolgljat; prav rudeč; zori junija.

Drevo srednje velikosti, rodovitno, ljubi zavetje.

9. *Lemercier* je debela, okrogla, temno-škarlatasta črešnja; izvrstna; zori junija.

Drevo srednje močno, rodovitno.

Slive in češplje

so na Goriškem za domačo rabo in za kupčijo velike važnosti; redko kateri sad se tako zanesljivo in dobro izkoristi, kakor sliva in češplja. Nekaterе vrste so priljubljene v svežem stanji kot namizen sad, druge se sušé, kakoršne so in se hranijo za domačo rabo, posebno za zimsko prikuho, kakoršna ugaja in se priporoča posebno bolnikom. Jayne in zasebne bolnice se navadno preskrbljajo s takim sušjem. Najboljše vrste češpelj pa se lupijo, zakajajo z žveplom in sušé na solncu ali v posebnih sušilnicah brez dima ter se drago prodajajo lepo pospravljene v skrinjicah in škatlah — kot južno sadje. Res je, da je v zadnjih letih dotična kupčija precej opešala, — a na nas je, da jo zopet oživimo in da domačemu olupljenemu sušju pridobimo zasluženó slutstvo. Lupimo zrele češplje, ne mešajmo domačega pridelka s tujim, skrbimo, da se sadje dobro posuši, da sušje ne splesni in bodimo v kupčiji pošteni, pa se zopet povrne stari kredit!

Izmed namiznih sliv so vredne, da jih omenimo:

1. *Rivers'ova rana sliva*. (R. Fröhpf laume).
Sad je srednje debelosti, okroglat, črno-moder, sočen; tudi posušen je dober. Zori sredi julija.
Drevo krepko, trdno, zeló rodovitno.
2. *Zgodnja sliva*. (Frühe von Berghold) ima srednje debel, bržé droban, okrogel sad blede rumene barve; zori sredi julija.
Drevo je jako rodovitno.
3. *Debela, zelena Reineclaude* ima debel, zelen, sladak sad, vstraja tudi na dolgem potu; zrel je avgusta.
Drevo srednje velikosti rodi rado in obilo.
4. *Grof Althanova Reineclaude*. (Reine Claude d'Althan).
Sad je debel, svetlo vijolčnat, sočen, sladak, priljubljen na trgu; zrel avgusta in začetkom septembra.
Drevo je krepko in rodovitno.

5. *Coësore zlate kaplje.* (Coës Goldtropfen)

Sad je debel, zlato-rumen z rudečkastimi pikami, dišeč, sladak, vstrajen na potu, zori septembra.

Drevo je veliko, krepko, rodovitno.

Za konzerve in sladčičarje se priporočajo:

6. *Katalonska sliva* (Catalonischer Spilling) drobna do srednje debelosti, prijetna, se rabi za razno pecivo (torte). Zori julija.

Drevo rodi v vsaki zemlji redno in obilo.

7. *Rumena Mirabela.* (Gelbe Mirabelle von Metz); sad je droban; rumen, vstrajen, v žganji ohranjen je izvrsten.

8. *Velika Nancyska Mirabela.* (Doppelte Mirabelle von Nancy).

Sad je prav dober po zimi, ohranjen v žganju: ne prenaša transporta tako, kakor drobna Mirabela. Zori koncem avgusta.

Za sušenje so posebno dobre vrste:

9. *Vijolična Diaprée;* na Francoskem je jako priljubljen sad in ga tako lupijo in suše, kakor pri nas češplje. Sveži sad je obel, črno moder, sočen in se loči od kosti.

Drevo je precej veliko, krepko in skoro prerodovitno.

10. *Rana Damascenka iz Toursa* ima srednje debel, črno-moder, kisljat, dišeč sad; izvrstno je olupljeno sušje. Na Francoskem ga suše na solnci. Zori julija-avgusta.

Drevo je krepko, rodovitno.

11. *Rumena češplja.* (Von Hartwiss gelbe Zwetsche)

Sad ima obliko navadne češplje, je voščene barve, sočen, sladak, izboren, posebno dober olupljen in posušen. Zori začetkom septembra.

Drevo je veliko, rodovitno.

12. *Bela Diaprée.* (Weisser Perdrigon).

Sad je precej debel, izvrsten za sušenje, posebno olupljen. Zori septembra.

Drevo je precej krepko, rodovitno.

13. *Agenska sliva.* (Agener Pflaume).

Sad je podoben hruški, svetlo vijolénat, okusen, sladak; v južni Franciji ga lupijo in suše ter skupujejo vsako leto milijone

za dotično sušje. Zori koncem avgusta in začetkom septembra. Drevo je krepko, ni občutljivo, vspeva v vsakih tleh, če niso prevlažna, najbolje pa v lahki, apneni ilovici.

14. *Italijanska češplja* ima precej debel, črnikasto-vijoličen, malo sočen, sladak, aromatičen in za sušenje prav sposoben sad. Zori septembra.

Drevo je krepko, zdravo, rodovitno, a zahteva dobra, vlažna tla.

15. *Debela sladkorna češplja*. (*Grosse Zuckerzwetsche*). Sad je debelejši od domače češplje, obel, črno-moder, gost, sladak, dober za sušenje. Zori začetkom septembra. Drevo je veliko in rodi zmerno.

16. *Domača češplja* je srednje debela in tudi debela, kakor so tla boljša ali slabša in je lega več ali manj ugodna. Drevo je v obče krepko in rodovitno.

17. *Sv. Katarine sliva*. (*Gelbe Katharinen-Pflaume*). Sad je debel, obel, rumen, nekoliko rudeče nadihnjen; za sušenje je na Francoskem najbolj priljubljen. Zori septembra-oktobra.

Drevo je prav krepko in rodovitno.

(koniec prihod.).

O RAZUMNI MOLŽI.

(Dalje).

Da se molzec prepriča, je li res vse mleko čisto izmolženo, vzame slednjič vsak posamezen sesec med kazalec in palec in ga iztisne od vimena navzdoli proti koncu. To dela samo za poskušnjo čiste molže. Nikdar pa ne sme tega delati, kadar je vime polno, ker bi je s tem pokvaril; kajti, če vlačimo polno vime navzdoli, stiska se mleko v njem in to stiskanje se nadaljuje do najmanjših celic in, če se večkrat ponavlja, razruši male žlezne celice. Taka krava je potem za molžo pokvarjena. Dober molzec ne vlači sescev nikdar s posameznimi prsti, ampak molze s celo roko, tako da prst za prstom stisne in tako prouzroči, da se mleko izlije iz sescev.

Če je pa vime skoro prazno, takrat nič ne dé, če se mleko s prsti iztisne, ker v praznem vimenu ni nič več, kar bi se moglo

stiskati in torej se ni bati, da se pokvarijo celice. Zadnjo kapljico pa moramo iztisniti, da bo molža popolna. Naj povemo, zakaj?

Če ne molzemo čisto, ostane del mleka v vimenu in nam je za zdaj zgubljeno; pa ne samo to; vsled tega se vime tudi tem bržje napolni in kadar je polno, ne morejo celice več delati, ampak morajo po sili mirovati. V polnem vimenu neha torej nadaljno tvorjenje mleka. Najbolje delajo celice hitro po tem, ko se je mleko izmolzlo iz vimena; potem ponehavajo, dokler se vime napolni. To nam kaže prav jasno, kako važno je, da vselej točno o pravem času molzemo. Če pomislimo tudi, koliko breme nosi krava, kadar ima polno vime, moramo uže iz usmiljenja za to skrbeti, da jo rešimo te nadležnosti. Saj se celó godi, da je vime tako napeto, da jamejo slednjič popuščati kitice, s kojimi je omreženo, in da se mleko samo izceja iz sescev, krava pa, da se reši te nadleže, navadi se izsesavati lastno mleko.

Kdor ne molze čisto in to večkrat ponavlja, škoduje si zeló, ker mu bo krava dajala če dalje manj mleka; če pa kravo vsakrat čisto izmolze in jo, se ve da, pravilno oskrbuje in krmi, spodbuja s čisto molžo celice, da se namnožé; vime se razširi in čím več celic je v njem, tem več je mleka.

Še celó takrat, kadar sesa tele, treba za njim kravo pomolzti in to iz ravno navedenih vzrokov.

Kdor z ljubeznijo in razumom dela, bo vsak dan mleko vsake krave meril in si zapisaval množino pomolženega mleka. Tako se zanesljivo prepriča o izdatnosti krme, ki jo poklada svoji živini in pa o uspešnosti pravilne molže. Uspehi pa ga izpodbudé k nadaljnemu napredovanju. Vsako delo, katero znamo dobro opravljati, nam dela veselje, ker nam gre lahko izpod rok.

Kako naj si molžo še olajšamo?

Ko smo govorili o sestavi mleka, povedali smo med drugim, da ima maslena tolšča namero, vzdigavati se in plavati na mlečni vodi. Tako se maslena tolšča vsaj deloma vzdiguje uže v vimenu, kolikor pripušča to pretakanje mleka v vimenu iz tesnih v širše mlečne cevi in po njih v mlečno jamo. Vsled tega je prvo pomolženo mleko vselej bolj vodeno od zadnjega, torej je zadnje mleko najboljše, ker je najbolj tolsto.

Tele uže ve, kaj dela, kadar sesaje buta ob grčo. S tem doseže, da se mleko bolj pomeša v vimenu. Molzec naj je posnema, kajti narava kaže vedno pravo pot.

Pomisli naj se tudi, da je čisto vodo lažej iztiskati skozi majhno odprtino, kakor gosto tekočino.

Če izmolzemo poprej redko mleko, ostane nam nazadnje, ko je molža težavnejša, gosteje mleko v vimenu in treba, da je iztisnemo. Lažej nam bo pa delo, če bo mleko ves čas enako redko ali gosto. Molzec naj torej, kadar je namolzil kravo in enkrat sesce spremenil, grčo omane ali potrese; potem pojde delo lažej in urneje od rok. Zdaj tudi lahko vsakdo vé, da, če ne molze čisto in ne potresa vimena, kakor dela sesajoče tele, ostane ravno najboljše in najstolsteje mleko v vimenu. V Švici, kjer je živinoreja v najlepšem razvoju, imajo povsod navado, da omanejo ali potresajo vime, kadar molzejo.

To je sicer znana stvar, da omancanje vimena pospešuje tudi njegovo raščo in čim večje je vime, na tim več mleka smemo računati. Torej, ne vlačite sescev siloma navzdoli, ampak stiskajte pri molži s celo, sesec obsegajočo roko gor in doli proti vimenu. Molža se s tem olajša in gre nagleje od rok, kar je zelo važno. Če molzemo namreč počasi, jame se uže med molžo nekako vzdigati smetana v golidi in to ni dobro za bodoče narejanje masla, sicer pa učinja tudi toplota v hlevu, če dalje časa upliva na mleko, da se to brže skisa, vsled tega trpi smetana, pa tudi okus mleka posebno v takih hlevih, ki se zadostno ne prezračujejo. Mleko je jako občutljivo ter se koj navzame vsacega neprijetnega duha. Ročno naj se tedaj molze, da se bo mleko visoko penilo v golidi.

Kako velikansk upliv ima molzečeva roka na množino mleka, sodimo lahko po tem, če opazujemo, koliko mleka dajejo tiste živali, katerih ne redimo zaradi mleka, n. pr. konji. Kobila daje samo takrat mleko, kadar doji žrebe in ga daje samo toliko, kolikor ga žrebe potrebuje. Kakor hitro začenja to samo jesti, neha tudi kobila dajati mleko.

Kdo ne sprevidi iz tega prav jasno, da samo molzečevo delo pomaga v to, da dajejo krave dalje časa in večje množine mleka? To pa nam tudi pojasnuje, zakaj zgubé krave rade ob istem času mleko, kakor so ga prvič zgubile. Zato moramo kravo, katera je prvič teletila, tako dolgo molzti, dokler daje še kaj mleka, in naj ga bo še tako malo.

Nikdo ne mara za kravo, katera ostaja dolgo časa suha. Kadar bo krava prihodnjič teletila, nam dobro poplača trud, ki smo ga imeli z molžo po prvem teletu.

Na molzečevi roki je torej, da naredi iz krave, če je sploh sposobna za to, dobro ali slabo mlekarico. Če dobro, razumno molze, bo dobra, če pa slabo molze, pokvari celó dobro mlekarico.

(koniec prihod.).

Polu visoko deblo je drevesna oblika prihodnosti.

Med prosto rastočimi sadnimi drevesi vstreza polu visoko deblo najbolj zahtevam razumne sadjereje.

Onó naj je od tal do venca 120 centimetrov visoko in če je tako, združuje v sebi vse prednosti visokega debela, pa nima njegovih nedostatkov; na drugi strani pa se glede zgodnje rodovitnosti približuje pritlikoven, pa ne zahteva toliko dela in toliko spretnosti v obdelovanju, kakor ta.

Posebno nam je povdarjati naslednje točke:

1. Polu visoko deblo ne potrebuje posebne skrbnosti in se torej prilega kmetovalcu.

2. Kupimo je prav po ceni.

3. Ne potrebuje skoro nikdar podpornega kola, ker je kratko deblo kmalu samo zadosti močno.

4. Vsa dela opravljamo stojó na tleh lažej, bolje in ceneje.

5. Ker so korenike in krona bliže skupaj, odebeli se deblo bržé in nižja krona se lažej upira vetrovom. Tudi so taka drevesa za zidovi, živimi ploti itd. bolj v zavetji.

6. Sadje je lažej, nagleje in tedaj ceneje potrgati in ohrani se bolje, ker se pri trgatvi ne poškoduje. Tudi drevo ne trpi pri obiranji sadja.

7. Na polu visokih deblih vzgojujemo lahko najfineje in najdebeleje sadne vrste, katerim ne ugajajo visoka debela. Sadje je bliže tal, dobiva več gorkote in se tako lahko ne otesa. Posebno koščičasto sadje vspeva in se lepo razvija na takih deblih.

8. Ker so polu visoka debela lahko gosteje nasajena od visokih, imajo enako veliki nasadi enako množino sadnega lesu. Samo da polu visoka debela veliko poprej rodó ter dajejo uže v desetem letu mnogo pridelka, ko moremo od visokih debel še le v dvajsetem letu pričakovati bogato trgatév.

9. Polu visoka debla, ki se pravilno in čvrsto razvijajo, čistimo in obrezujemo lahko do šestega leta brez drevesnih lestvic.

10. Za obširna sadišča je zlasti tam, kjer pogostoma razsajajo vetrovi, oblika polu visokih debel edino rabljiva.

Samo ob straneh javnih poti in na takih krajih, kder ni nadzorstva in je sadje tatvini razpostavljeno, ali kjer se živina pase, tam niso polu visoka debla sadnih dreves na svojem mestu.

Na takih krajih gre vsakakor prednost visoko debelnatim drevesom.

„D. Prakt. Ldwtrth.“

Razne vesti.

Imenovanja. — Njegova prevzvišenost gosp. kmetijski minister je imenoval gospoda *Tomaža Frühauf-a*, pristava na tukajšnjem kem. kmet. poskušališči, ravnateljem enacega zavoda v Splitu. Kot pristav mu je dodan gosp. *Fr. Guozdenović*, koji je bil v zadnjem času tajnik kmet. družbe v Trentu. Novo poskušališče v Splitu dobí v imenovanih gospodih zanesljivo spretni moči, marljiva, v svoji stroki dobro podkovana delavca, od kojih prizadevanja se je nadejati dobrega uspeha.

* * *

Grof Teodor de la Tour en Voiver, posestnik grajščine Rusič pri Korminu, je dné 18. julija t. l. po kratki bolezni umerl na svoji grajščini Treffen pri Beljaku. Ranjki je bil med prvimi vinorejci in sploh med prvimi kmetijskimi naprednjaki naše dežele. Njegovi vinogradi v Rusiču so v vsakem oziru uzorni, pa tudi njegova vina slujejo daleč čez deželne meje. Tudi obširno kmetijsko posestvo baronov Ritterjev v Monasteru pri Ogleju je cvelo pod njegovim spretnim vodstvom. Znal je razumno uvajati vse tiste kmetijske novosti v raznih strokah kmetijstva, katere je spoznal za koristne in potrebne v prosep gospodarstva. Njegov izgled je izpodbujal tudi druge kmetovalce in zato si je ohranil ranjki častno ime v deželi.

Podpore mlekarskim in sirarskim društvom. —

Vsled priporočila našega c. kr. kmetijskega društva je vis. c. kr. kmetijsko ministerstvo dovolilo mlekarskim društvom naše dežele za tekoče leto zopet prav obilne podpore. Tako prejme mlekarsko društvo

v Bovecu	gld.	350:—
za nakup centrifugalnega stroja ;		
II. društvo v Iderskem . . .	gld.	300:—
društvo „ Libušnjem . . .	„	300:—
„ „ Svinem . . .	„	200:—
„ „ Gabrijah . . .	„	200:—
„ „ Doljah . . .	„	200:—
„ „ Kozarišči . . .	„	200:—
„ „ Zalas-Čadrgi . . .	„	150:—
Skupaj	gld.	1900:—

Mlekarska društva v naših gorah se prav čvrsto razvijajo in napredujejo očitno od leta do leta, in skoro bi smeli trditi, da izmed vseh podpor, kolikor jih vsako leto podeluje vis. c. kr. kmetijsko ministerstvo, ne rodé nobene toliko sadu, kakor one dovoljene v prospeh mlekarstvu.

* *

Biki plemenjaki belanske pasme, ki se letos nakupijo iz državne podpore, so nekda prav dragi. Zato priporočamo dotičnim bikorejcem v naših gorah, naj prav skrbno ravnaajo ž njimi in naj zlasti pazijo na to, da jih držé v snažnih, zračnih hlevih, kateri ne bodo cele mesce in morda celó vso zimo zakidani z gnojem, kakor se to žalibog skoro povsod godí v naših gorskih okrajih. V tem oziru so kmetovalci zares prav zaslepljeni, ker ne spoznajo in se tudi ne dajo podučiti, da žival potrebuje kakor človek čistega, zdravega zraka za življenje in da imajo tisti, kateri ne skrbé za snago v hlevih ter puščajo, da leži živina cele tedne in mesce na gnoju in v zakidanih hlevih, neprecenljivo škodo na živini sami in na gnoju. Živina se slabo redi, pogostoma boleha in se celó lahko okuži — gnoj pa se pod živino in pod nogami tistih, ki imajo z živino opraviti, nikdar tako dobro ne udela in za svoj namen vspobi, kakor na razumno napravljenem gnojišči. O tem prilično kaj

več. Prihodnjč povemo, kako so se biki razdelili in kje so na Bovškem, Tolminskem in Cerkljanskem nove postaje za plemenitev govede.

* * *

Stara grozdna bolezen „Oidium Tucherii“ se povrača. Letos je po njej napadenih mnogo trt posebno v nižjih legah na Vipavskem, v goriški okolici, v Furlaniji in na Kanalskem. Ker ta bolezen skoro nikdar ne poneha, če je ne preženemo s zdravlilom, trebalo bo v prihodnjem letu zopet prav marljivo žveplati vse tiste nasade, kateri so bili letos okuženi, sicer se je bati, da se bolezen ne samo ugnjezi, ampak še dalje razširi. Kadar pride čas za to, hočemo trtorejce opozoriti na potrebne pripomočke, kojih naj ne zamudé vporabljalati, da se obranijo preteče nevarnosti novega splošnega okuženja po stari sovražnici naših vinogradov.

* * *

Kan se naredi na vinu, če redno ne dolivamo in ne skrbimo, da je sod vedno poln, kadar je posoda dolgo časa načeta ali kadar dohaja zrak skozi čep, špranje itd. do vina. Prikazuje se na površju vina belikasta kožica, katera, če ostane dalje časa na vinu, lahko zelo škoduje: Vina se loti cik, ali pa se začne vlačiti in postane zoperno. Najraje se prikazuje kan na šibkih vinih, katera obsegajo mnogo sleza. Če se koža ni še preveč razvila in se dá sod trdno zamašiti, odpravimo kan s tem, da skrbno dolivamo vina, dokler ne prekipi in se na površju ne iztrebi kan iz posode. V to je porabljalati lij z dolgo cevjo. Kadar se kan vzdigne iz odprtine pri vehi, odpihnemo ga in potrkamo še okoli vehe, da se ločijo kožični deli, katere popihamo preč, ko se prikažejo na površju. Če je pa kan uže zelo razvit, treba, da pretočimo vino v dober, z žveplom močno zakajen sod in ga, če treba, tudi filtrujemo.

* * *

Napenjanje prihaja pri živalih pogostoma od požresnosti. Kravo, katero rado napenja, ravno ker je požrešna, obvaruješ te nadležnosti s tem, da ji zapneš uzdo tako, da ne more gobca preveč odpirati, pa da ga vendar še toliko odpira, da se lahko zadostno nasiti.